

Socialbedrageri og retssikkerhed

Af Folketingets Ombudsmand Jørgen Steen Sørensen

Socialbedrageri er desværre et væsentligt samfundsproblem. En nylig undersøgelse fra KMD viser således, at der årligt udbetales mellem 7 og 12 mia. kr. i sociale ydelser, uden at lovgivningens betingelser er opfyldt. Det er derfor både naturligt og nødvendigt, at kommunerne er meget aktive i deres indsats for at forebygge og bekæmpe misbrug hos modtagerne.

Samtidig er det afgørende, at indsatsen sker på lovens og retssikkerhedens grund. Det gælder naturligvis for alt, hvad offentlige myndigheder gør, men det har særlig vægt på det sociale område. Her hører mange borgere nemlig til den meget ressourcetsvage del af befolkningen. De kan have svært ved at forsvare sig, også selv om de har ret.

Jeg har for nylig offentliggjort en udtalelse i en konkret sag fra en sjællandsk kommune, og udtalelsen har givet anledning til en del omtale. Muligvis også til en vis bekymring i kommunerne, for bliver det nu vanskeligere at imødegå socialbedrageri?

I den konkrete sag havde kommunen på baggrund af en anonym anmeldelse besluttet at standse udbetalingen af en række sociale ydelser til en kvinde og at kræve allerede udbetalte penge tilbage. Det skete med den begrundelse, at kvinden ikke, som hun ellers selv oplyste, var enlig. Hun levede efter kommunens opfattelse i et ægteskabslignende forhold. Derfor var hun efter loven ikke berettiget til de pågældende ydelser.

Jeg var ikke enig i kommunens vurdering. Jeg kunne naturligvis ikke vide, hvad kvindens private forhold faktisk var, men jeg kunne konstatere, at kommunen havde undladt at følge nogle vigtige regler og principper, der skulle sikre en rigtig og afbalanceret vurdering af dette spørgsmål og beskytte kvindens retssikkerhed. Hun var f.eks. ikke blevet gjort tilstrækkeligt bekendt med, hvad sagen drejede sig om, inden kommunen begyndte at udspørge hende. Kommunen havde heller ikke vejledt hende om, at hun reelt var mistænkt for strafbart socialbedrageri, og at hun derfor ikke havde pligt til at udtale sig. Og navnlig var det på væsentlige punkter ikke tilstrækkeligt undersøgt, om kvindens forklaringer faktisk kunne være rigtige. Endelig var sagen egnet til at illustrere, at man som kommune skal være meget forsigtig med anonyme anmeldelser. Erfaringsmæssigt er der jo ofte en grund til, at en anmelder ikke ønsker at stå frem.

Hvis kommunen havde handlet i overensstemmelse med de nævnte regler og principper, ville ombudsmanden have accepteret en betydelig skønsmargin for kommunens vurdering af, om kvinden kunne anses for enlig. Men nu måtte der rejses tvivl om hele grundlaget for afgørelsen, og kommunen har efterfølgende genoptaget sagen. Det er naturligvis hverken hensigtsmæssigt eller effektivt.

Landets kommuner yder en stor indsats under ofte vanskelige vilkår, og hos ombudsmanden kan vi kun sige godt om samarbejdet med dem. Men der kan ske fejl. Og budskabet i den omtalte sag er, at det er meget vigtigt, at kommunerne i deres indsats mod socialbedrageri har sikkert greb om almindelige regler og principper om sagsoplysning og retssikkerhed. Hvis de har det, har de nemlig også et godt grundlag for at træffe rigtige afgørelser og dermed understøtte en effektiv bekæmpelse af misbrug af sociale ydelser.